

**EKSTERN EVALUERING AV BACHELOR I SOSIALT ARBEID
VED HØGSKOLEN I LILLEHAMMER**

Februar 2008

Forord

Komiteen møttes første gang den 2. juni 2007 på Høgskolen i Lillehammer (HiL) med studieleder og dekan på Avdeling for helse- og sosialfag (AHS) og representanter for studieadministrasjonen. Hensikten med møtet var å gå gjennom retningslinjer og gjennomføring av den eksterne evalueringen av Bachelorstudiet i sosialt arbeid¹. Ekstern evaluering av studieprogrammets kvalitet ved høgskolen er i en begynnerfase og det er ikke utarbeidet rutinemessige retningslinjer for ekstern evalueringen. Det var derfor et gjensidig ønske mellom AHS, studieadministrasjonen og komiteen å få avklart eventuelle prinsipielle spørsmål slik at det var samsvar mellom partene om forståelse av innhold, struktur og forventninger til evalueringen.

Begrepet studiekvalitet ble diskutert med utgangspunkt i Universitets- og Høgskoleloven, forskrifter fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) og HiLs dokumenter om kvalitetssystem. Hovedaspektet ved kvalitet i høgskolens kvalitetssystem «legger til grunn samme brede forståelse av studiekvalitet som er antydning i forskriftens korte formulering (§ 4 pkt. 2) at 'Kvalitetssystemet skal omfatte alle prosesser som har betydning for studiekvaliteten, fra informasjon overfor mulige søkere til avslutning av studiet.'» Det slås fast at studiekvalitet «. . . er et sammensatt begrep, og for å klargjøre hva begrepet kvalitet knyttet til utdanningsinstitusjoner mer presist innebærer, har vi valgt en inndeling i flere aspekter som ikke er gjensidig utelukkende, men griper inn i og påvirker hverandre. HiL har valgt å dele begrepet inn i sju delaspekter som vil kunne inkludere alle prosesser som har betydning for kvaliteten, og som da kvalitetssystemet skal være et hjelpemiddel til å vurdere og videreutvikle.² De syv delaspekene er: Inntakskvalitet, programkvalitet, undervisningskvalitet, forskningskvalitet, rammekvalitet, resultatkvalitet og styringskvalitet.

Konklusjonen i møtet ble at den eksterne evaluering av BA sosialt arbeid skal følge det framlagte mandatet og komiteen står fritt til å innhente informasjon om studiet i tillegg til det som omtales i mandatet og som kan være hensiktsmessig for overordnet målsetting. Det ble slått fast at den grunnleggende hensikt med evalueringen er at den skal være nyttig for avdelingen, og bør gjøres i en dialog med dekan / studieleder / ansatte og studenter, der hovedfokus bør være "hva skal til for å forbedre studiet?" Komiteen har forsøkt å følge denne overordnede hensikt med evalueringen. Vedrørende rapportens format og innhold fikk komiteen forelagt et notat³ der det vises til erfaringer med eksterne evalueringer og en evalueringsrapport fra Høgskolen i Oslo. Det foreslås å organisere innhold i rapporten med følgende hovedavsnitt: Innledning om komiteen og hvordan den har arbeidet; Oppsummering av funn; Vurderinger; Tilrådinger og forslag til forbedringer, hvilket komiteen har fulgt. I tillegg et siste avsnitt med tilbakemelding ang. mandat og rammer for ekstern evaluering av studiekvalitet, etter ønske fra studieadministrasjonen.

Muligheten til å få innblikk i hvordan sosionomutdanningen gjennomfører studieforløpet har vært lærerikt for komiteens medlemmer. Vi håper at brukere av evalueringen finner våre funn, vurdering, tilråding og forslag fra evalueringen hjelpsomme for å opprettholde høy faglig og pedagogisk standard for et studieforløp som gagnar sosionomers utøvelse av sosialt arbeid.

Komiteens medlemmer beklager at rapporten ikke ble ferdig innen utgangen av 2007, slik det ble forespeilet. Høgskolens og avdelingens administrative og faglige ansatte og informanter fra praksisfeltet har møtt oss med velvilje, uansett hva spørsmålene eller behov for hjelp har handlet om. Vi takker for dette.

Hans Göran Eriksson

Inga Norderhus

Vidar Åsheim

---

¹ I rapporten anvendes begrepene Bachelor i Sosialt Arbeid, BA sosialt arbeid, bachelorstudiet og sosionomutdanningen som likeverdige begrep for utdanningen.

² Kopiert fra HiLs Kvalitetssystem s. 3-4

³ Sak 03-06 EKSTERNE EVALUERINGER AV STUDIETILBUD VED HIL 2006 (Ih06.02.06)

INNHALDSFORTEGNELSE:

Forord.....	s 2
Innledning om komiteen og hvordan den har arbeidet.....	s 4
Oppnevning av komiteen.....	s 4
Mandat for evalueringen.....	s 4
Tidsspenn og empiri for evalueringen.....	s 5
Oppsummering av funn.....	s 7
Studieplan for BA i sosialt arbeid (kull 2004-07) og referat fra studieutvalg 2004-07 med studentevalueringer	s 7
Studenter med fagplan 2004-07: Studiekvalitetsundersøkelsen (SKU 2007).....	s 9
Informasjonshefte om praksis, evalueringsskjema og brev til veiledere.....	s 10
Rapporter om søkning og gjennomstrømning og rapporter om karakternivå/fordeling.....	s 10
Lærere ved sosionomutdanningen.....	s 10
Brukere.....	s 12
a) Uteksaminerte studenter med fagplan før 2004.....	s 12
b) Praksisveiledere og c) Referansegruppa.....	s 13
Vurderinger.....	s 14
Tilrådinger og forslag til forbedringer.....	s 15
Tilbakemelding om mandat og rammer for ekstern evaluering.....	s 16
Referanser.....	s 18

Innledning om komiteen og hvordan den har arbeidet

Oppnevning av komiteen

På møte i Studieutvalget for Høgskolen i Lillehammer ble det den 9. Februar 2006 vedtatt å gjennomføre ekstern evaluering av studieprogrammet Bachelor i sosialt arbeid.

Komiteen skal ha en fagrepresentant med nasjonal spisskompetanse fra forskning og undervisning på området, en «brukerrepresentant» fra bransje, etat eller eventuelle andre brukerinteresser og en tidligere student. Avdeling for Helse- og sosialfag foreslo og Studieutvalget oppnevnte i møte den 16.2.07 følgende personer til ekstern evalueringskomite:

Førsteamanuensis Hans Göran Eriksson, Trondheim. Leder for komiteen. Fagrepresentant.

Klinisk sosionom Inga Norderhus, SI Psykiatrisk poliklinikk Otta. Brukerrepresentant

Sosionom Vidar Åsheim, SS HF Arendal, Psykiatrisk akuttavdeling. Tidligere student.

Førstekonsulent ved Avdeling for helse- og sosialfag, Randi Mangerud. Sekretær for komiteen.

Mandat for evalueringen

Mandat for ekstern evaluering: Komiteen skal vurdere studieprogrammets kvalitet: Ramme, inntak, program og resultat kvalitet og dets samfunnsmessige relevans fra

- Studieplan
- Studentevalueringer
- Rapporter om søkning, gjennomstrømning og karakternivå/fordeling
- Sensorrapporter
- Møter med studenter, lærere og administrasjon

Komiteen skal så vidt mulig komme med forslag til bedring av utdanningens studiekvalitet og relevans.

Definisjon av delaspektene av studiekvalitet for evalueringen er som følger:⁴

Inntakskvalitet

Begrepet inntakskvalitet dreier seg i hovedsak om høgskolens rekrutteringsevne, samt studentenes forutsetninger når de starter å studere ved HiL. Det skal også fange opp hvordan studentene blir ivare tatt i forbindelse med søknad, opptak og studiestart.

Programkvalitet

Begrepet er knyttet til kvalitet i studietilbudet gjennom studieplaner og gjennomføring av disse. De skal angi mål for, og innhold i studiet, beskrive hvordan læringsarbeidet er organisert og beskrive vurderingsordningene. Det er kvaliteten på "kontrakten" mellom skolen og studenten som viser hva studenten kan forvente og hvilke forventninger og kriterier skolen setter opp overfor studentens deltakelse og progresjon.

Rammekvalitet

Beskriver tilrettelegging for gjennomføring av studiene i form av ressurser, strukturer. Derved dreier det seg om tekniske, fysiske, organisatoriske, forvaltningsmessige, sosiale og velferdsmessige forhold innenfor et helhetlig læringsmiljø. Rammebetingelsene gir muligheter og setter grenser for kvalitetsarbeidet. Det gjelder både i forhold håndtering av økonomiske muligheter og incentiver, personalmessige forhold som for eksempel rekruttering, arbeidsmiljø, kompetanseutvikling.

Resultatkvalitet

Er først og fremst knyttet til studentenes prestasjoner i studiet, læringsutbyttet sett i forhold til studieplanens målsetting, studieprogresjon, samt kandidatens suksess i yrkeslivet etter endt

---

⁴ Kopiert fra Kvalitetssystem for Høgskolen i Lillehammer, s. 3-4.

utdanning, dvs. utdanningens relevans for arbeidslivet. Relevans er lettest å bestemme for (profesjons)utdanninger som har som formål å kvalifisere for ett bestemt yrke. For allmennutdanninger blir spørsmålet ofte om studiet gir rimelige yrkesutsikter og gir kandidatene gode forutsetninger for å kunne ivareta ulike yrkesoppgaver.

Komiteen har i hovedsak hatt fokus på disse delaspektene av studiekvalitet under evalueringen. Delaspektene undervisningskvalitet, forskningskvalitet og styringskvalitet ble i tillegg anvendt i intervjuguiden for samtale/intervju med lærerne.

Undervisningskvalitet

Refererer til kvaliteten av tilretteleggingen for læringsarbeidet. Dette er særlig avhengig av personalets pedagogiske og faglige kompetanse, dvs. fagpersonalets evne til å tilrettelegge for undervisning, veiledning og evaluering slik at studentenes læringsutbytte blir best mulig. Samtidig omfattes også andre pedagogiske tiltak og opplegg som gjøres med sikte på å legge til rette for en god læringsprosess.

Forskningskvalitet

Dreier seg om kvaliteten på FoU-arbeidet som utføres på høgskolen. Måles først og fremst gjennom forskningsresultatenes skjebne i det vitenskapelige publiseringssystemet, nasjonalt og internasjonalt. Den viktigste forutsetningen for høy FoU-kvalitet er det vitenskapelige personalets kompetanse. Dette sikres gjennom tilsettingsbetingelser og ved interne utviklingstiltak som FoU-organisering, stimuleringsordninger etc. Egen forskning av høy kvalitet hos det faglige personalet på HiL utgjør mye av grunnlaget for høy kvalitet i undervisningen, som igjen utgjør hovedgrunnlaget for den samlede studiekvaliteten.

Styringskvalitet

Betegner institusjoners evne til å styre kvalitetssikring og kvalitetsutvikling av egen virksomhet. En institusjon med en god styringskvalitet preges av evne til:

- å formulere mål og prinsipper for de ulike aspektene ved studiekvaliteten
- å iverksette og gjennomføre tiltak som forbedrer studiekvaliteten og gjør det mulig å oppnå målsetningene.

Tidsspenn og empiri for evalueringen

Under komiteens første møte ble det etter forslag fra studieledelsen ved AHS og studieadministrasjonen anbefalt at tidsspennet for evalueringen skulle inkludere avgangskull 2004-07, som er det første kull etter ny emnefisert fagplan. Dette kullet velges også på grunn av at det i HiLs Studiekvalitetsundersøkelse 2005-2007 finnes data for BA Sosialt Arbeid tilgjengelig i en sammenligning for disse årskull. Det muliggjør komparativ empiri for studenter i tidsspennet 2005 – 2007. Ulempen er at dette kullet enda ikke er kommet ut i arbeidslivet slik at det ikke er mulig å måle resultat kvaliteten fra disse studentene hva angår «kandidatens suksess i yrkeslivet etter endt utdanning, dvs. utdanningens relevans for arbeidslivet». Det ble også understreket i møtet at måling av resultat kvaliteten var et ønske. Derfor, for å skaffe empiri om resultat kvaliteten, ble det bestemt at studenter fra tidligere avgangskull som er i arbeid, skal intervjues så omfattende som det er mulig innenfor ressursrammene for evalueringen og tilgang på studenter.

Empirien bygger på skriftlige dokumenter og undersøkinger gjennom intervjuer som beskriver og gir faktainformasjon om studiekvaliteten ved sosionomutdanningen. Disse kildene avviker fra de som er beskrevet i mandatet gjennom at sensorrapporter, og møter med studenter og administrasjon ikke er tatt med. Det foreligger ikke sensorrapporter for sosionomutdanningen. Møter med studenter er begrenset til intervju med tidligere studenter. Innenfor tildelt ressursramme ble det ikke mulig å gjennomføre samtaler med studenter som er på høgskolen. Komiteen vurderte at flere samtaler utover de som hadde funnet sted med administrativt ansatte ikke var nødvendige for å få mer erfaring om studiekvalitet ved sosionomutdanningen.

Følgende variabler for å skaffe erfaringer og kjennskap om studiekvalitet er brukt:

- Studieplan⁵ for Bachelor i sosialt arbeid (2004-2007)
- Studenter med fagplan 2004-2007: Studiekvalitetsundersøkelsen (SKU 2007)
- Referat fra Studieutvalg på BA i sosialt arbeid 2004-07 med studentevalueringer
- Informasjonshefte om praksis, evalueringsskjema og brev til veiledere
- Rapporter om søkning og gjennomstrømning og rapporter om karakternivå/fordeling
- Lærere ved sosionomutdanningen
- Brukere
  - a. Uteksaminerte studenter med fagplan før 2004.
  - b. Praksisveiledere
  - c. Referansegruppe mellom AHS og praksisfeltet

Når det gjelder variabel Brukere a) Uteksaminerte studenter med fagplan før 2004, innhentes data fra sosionomer som har vært i arbeid minst et år etter avsluttet sosionomeksamen. Empirien fra 16 tidligere studenter kan være en base for resultat kvalitet av sosionomstudiet og kan anvendes ved etterfølgende evalueringer av denne studiekvalitet. Komiteen bestilte et utvalg av denne studentgruppa fra studieleder, med ønske om at utvalgets arbeidsplasser var så representativt som mulig for sosionomers arbeid. Følgende arbeidsplasser er representert i utvalget: Sosialtjenesten, barnevernstjenesten i kommunene og fylkeskommune, institusjonarbeid med barn/ unge og rus, kriminalomsorgen, psykiatri innen både poliklinisk arbeid, på avdelinger og støttefunksjoner og oppsøkende arbeid.

Empiri om øvrige variabler er innhentet for tidsspennet 2005 til og med 2007, hvilket er det tidsspenn som studieadministrasjonen har tilgjengelig data for, som kan framstilles i oversiktlig form både for sosionomutdanningen og for øvrige studier ved HiL gjennom Studiekvalitetsundersøkelsen (SKU).⁶

Opgavene med å samle inn data ble fordelt mellom komiteens medlemmer på følgende måte: Åpne intervjuer med 12 lærere, telefonintervjuer med 6 sosionomer i referansegruppa, og telefonintervjuer med 7 praksisplass-veiledere er gjort av Hans Göran Eriksson, Telefonintervjuer med 16 tidligere studenter ved sosionomstudiet og 1 praksisplass-veileder er fordelt mellom Vidar Åsheim og Inga Norderhus. Alle medlemmer i komiteen har lest de skriftlige dokumentene og bidratt med kommentarer til den analyse og vurderinger av disse som ble ført i penn av Hans Göran Eriksson.

Metodisk er det mulig å reise spørsmål både i forhold til utvelgelse av informasjonskilder og antall informanter som ble intervjuet. I all forskning søker en etter data som er reliable (kvalitetssikret), valide, reelt sammenlignbare, fullstendige, oppdaterte & flersidige. Virkeligheten er annerledes, så også for vurdering av sosionomprogrammets kvalitet, basert på variabler for vurdering fra mandatet. Det er utopi å anta at data fra nevnte variabler er fullstendig reliable eller kvalitetssikret eller fri for

⁵ Begrepet studieplan burde i HiLs dokumenter vært erstattet med begrepet fagplan, men i og med at studieplan er anvendt i mandatet for evalueringen har komiteen beholdt begrepet. I Rammeplan for sosionomutdanningen er fagplan definert slik: «Høgskolene utarbeider fagplaner på basis av rammeplanen. Fagplanen skal beskrive faglig innhold ut fra hoved- og deler i rammeplanen og gi et utfyllende bilde av emnene. Arbeids- og undervisningsformer skal beskrives, likeledes vurderingsformer og krav for å gå opp til eksamen. Fagplanen skal gi utfyllende opplysninger om organisering, studieprogresjon, eventuelle praksisformer og forholdet mellom teori og praksis. Pensumlister skal angis i fagplanen. Fagplaner som følger en godkjent rammeplan skal godkjennes av høgskolenes styre, eller av vedkommende avdeling etter styrets bestemmelse. Fagplanen skal angi når den er vedtatt av høgskolen og hvilken rammeplan den bygger på. Den skal ha samme studiebetegnelse som rammeplanen. Godkjente fagplaner sendes nasjonalt rådgivende organ til orientering.»

⁶

http://www.hil.no/khb/kvalitetshaandbok/studentevalueringer/studiekvalitetsundersokelser/studiekvalitetsundersokelsen_2007

feil. Det er også slik at data innsamlet fra ulike enheter innen HiL kan bygge på ulike operative definisjoner eller ordninger som er ulike. Likevel finnes det en troverdighet ved empirien fra kildene, både skriftlige dokumenter og personer intervjuet, nemlig, at de samlet gjennom datatriangulering⁷ gir en relativt representativ bakgrunn av aktører som kjenner sosionomutdanningen fra flere sider og uttrykker en forståelse som finnes hos en eller flere sentrale aktører for utdanningen.

Intervjuguiden som var rammen for intervju med samtlige grupper personer som har kjennskap til og erfaring fra sosionomutdanningen, ble bygget på en mal relatert til innholdet i delaspektene for studiekvaliteten, læringsmål fra studieplanen og heftet *Informasjon om praksis*. Under intervjuene ble det gitt mulighet for å skaffe informasjon som var spesiell for den enkelte informant, og mulighet til å trekke fram synspunkter enkelte hadde nevnt for å sjekke hvorvidt andre delte samme forståelse. Komiteen mener derfor at innenfor de gitte rammer for vurderingen har vi fått et godt innblikk i studieprogrammets kvalitet, og at våre synspunkter på utdanningens styrker og forslag til forbedring er forankret i virkeligheten.

Rapporten er ikke et stringent forskningsarbeid. Den informasjon vi har samlet er filtrert gjennom den oppfatning komiteens medlemmer har av de virkeligheter de har møtt under gjennomføring av evalueringen og egne erfaringer fra utdanning av sosionomer, som tidligere student, praksislærer og/eller lærer og forsker innen feltet. Rapporten er derfor et dokument som gir synspunkter med mulighet for dialog og diskusjon innad på AHS og HiL.

Oppsummering av funn

Mandatet er å «vurdere studieprogrammets kvalitet . . . og dets samfunnsmessige relevans» ut fra bestemte dokumenter og kilder som gir innsyn i og kunnskap om BA i sosialt arbeid. Som beskrevet i forordet er studiekvalitet et sammensatt begrep, og HiL har valgt å dele det i syv delaspekter som har betydning for vurdering av kvaliteten. I oppsummering av funn gis en analyse av empiri fra de kilder som komiteen har anvendt. Med utgangspunkt i mandatet, og målsetting med evalueringen, er det lagt vekt på å beskrive og kommentere funn som bør være nyttig for avdelingen. Fokus her er på ”hva skal til for å forbedre studiet”. Der det er hensiktsmessig samordnes noen av kildene fra empirien.

Studieplan for Bachelor i sosialt arbeid (2004-2007) og Referat fra Studieutvalg på BA i sosialt arbeid 2004-07 med studentevalueringer

Empiri fra disse to variabler presenteres og drøftes sammen, da de har likheter i å illustrere nytteverdien for å måle studiekvalitet. I følge Kvalitetssystem for HiL er programkvalitet knyttet til kvalitet i studietilbudet gjennom studieplaner og gjennomføring av disse. De skal angi mål for, og innhold i studiet, beskrive hvordan læringsarbeidet er organisert og beskrive vurderingsordningene. Det er kvaliteten på ”kontrakten” mellom skolen og studenten som viser hva studenten kan forvente og hvilke forventninger og kriterier skolen setter opp overfor studentens deltakelse og progresjon.⁸

Studieplanen⁹ angir mål for, og innhold i studiet, pensum for delemnene, beskriver hvordan læringsarbeidet er organisert og vurderingsordningene. Derfor oppfyller studieplanen

---

⁷ Denzin, N.K. og Lincoln, Y.S. (2000) og Tashakkori, A og Teddlie, C. (1998)

⁸ Kvalitetssystem for Høgskolen i Lillehammer s. 3

⁹ Kommentarer til studieplanen er basert på en utskrift av studieplan for Bachelor i sosialt arbeid (kull 2004-07) fra Nexus Studieåndbok 2.0 med verdensvev adresse http://studier.hil.no/shb_studier/layout/set/print/content/view/full/ og med numreringene 5833, 8779,2352,1735,1738,1722 og 1740 for de ulike delene av studieplanen. Alle sider er datert 12.06.2007.

kvalitetssystemets kriterier for studieplan. Likevel kan det være nyttig å kommentere noen detaljer ved strukturen i studieplanen.

Beskrivelse og informasjon om Emne 1: 'Grunnleggende perspektiver i helse- og sosialarbeid' skiller seg ut fra hvordan øvrige emner er angitt i studieplanen. For dette emne er samtlige underrubriker om undervisnings- og læringsmetode, delemner, arbeidsformer og eksamensform redegjort for på en mer detaljert måte jamført med de andre emnene.

Noen eksempler: I læringsmål for delemne 1 står det «Studentene skal kjenne innholdet i begrepet 'relasjonskompetanse', vite hvorfor relasjonskompetanse er viktig, og forstå hvordan de kan utvikle egen relasjonskompetanse». I læringsmål 2 for emne 4 står det «De skal utvikle ferdigheter til å uttrykke seg skriftlig og utføre saksbehandling innenfor det sosialfaglige område». I det første eksemplet fra emne 1 er det tydelig beskrevet hva som forventes i forhold til relasjonskompetanse, men i eksemplet fra emne 4 kunne «ferdigheter til å uttrykke seg skriftlig» vært bedre definert, for eksempel: Menes det skriftlig framstilling generelt innenfor saksbehandling? Skrivning av sosialrapporter med forslag til vedtak? Poenget med kommentaren er, jo tydeligere et læringsmål er beskrevet, desto lettere er det for studenten og læreren å måle kvaliteten av produktet. Et lignende eksempel er i emne 6 «Studentene skal når emnet er gjennomført, ha fått utvidet kunnskap om et faglig relevant tema». I emnebeskrivelsen for emne 6 står det at studentene skal velge ett av flere tema. Så, for å vite kvaliteten på studentens utvidede kunnskap om selvvalgt tema, bør det være kjent hvilken basiskunnskap studenten hadde i forkant av valg av tema.

Det kan være relativt sikkert at den ovenstående kommentaren oppfattes som flisespikkeri og ikke hører hjemme i den pedagogiske tilnærming som ligger til grunn for sosionomutdanningen. Likevel kan det være hensiktsmessig å se på paragraf 7 Formål og mål for sosionomutdanningen i rammeplanen ¹⁰, der det beskrives hva studentene skal kunne etter endt utdanning, og gjøre disse mål tydelige i studieplanen. I tillegg, hvis det er slik at Studiekvalitet skal måles, må det som skal måles være så tydelig som mulig, slik at studenter vet hva som forventes av deres prestasjoner.

Det bør reflekteres over spørsmålene: Oppfyller studieplanen målet om å sikre studiekvalitet og å være en garanti for kvalitet i utdanningen? og Sikrer studieplanen studiekvalitet, eller er den i hovedsak et redskap for å angi og beskrive overordnede strategier og logistikk for gjennomføring av studiet?

For å kunne si noe om hvordan studieplanen sikrer kvalitet blir det, for eksempel, avgjørende å undersøke hvordan utdanningen legger opp til at læringsmålene for de ulike delemnene oppnås, og hvordan eksamens- og læringsformene påvirker studiekvaliteten. Det kan påstås at sammenlignende data fra Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD) om opptakstall, ferdige kandidater, strykprosent og karakterfordeling ¹¹ gir et speilbilde av studieplanens kvalitet, basert på resultat av undervisningen. Komiteen har ikke gjort en sammenfatning av disse datarapporter.

Det kunne vært mulig å uttale seg om nivå på kvalitet av undervisning av temaene i studieplanen fra dokumentene 'Referat fra Studieutvalg på BA i sosialt arbeid 2004-07 med studentevalueringer'. Her gjengis det informasjon om gjennomførte evalueringer og hvordan slike evalueringer skal gjennomføres¹². Men det evalueringene skal ta opp, «innhold, studie- og undervisningsformer, pensum, informasjon til studentene og kommunikasjon lærer/ student» ser ut til å måle strategiske og logistiske gjennomføringsdetaljer mer enn kvalitet. Vi har ikke funnet noen evaluering av hvorvidt studentene har oppfylt læringsmålene i studieplanen eller om de har fått/mottatt det som står i læringsmålene at de skal ha. For eksempel, finner vi ikke noen form for kvalitetstest av mål som «Studentene skal ha fått en første innføring i kommunikasjon, konfliktløsning og små- og

---

¹⁰ Kopi fra Rammeplan for RAMMEPLAN FOR 3-ÅRIG SOSIONOMUTDANNING. Fastsatt 1. desember 2005 av Utdannings- og forskningsdepartementet s. 16-17

¹¹ Norsk samfunnsvitenskapelig datatjenestes survey av karakterer fordelt på studieprogram

¹² *Retningslinjer for studiekvalitetsarbeid på avdelings- og studienivå* som er vedtatt i Studiekvalitetsutvalget desember 2000. punkt 4

storgruppearbeid» eller «Studentene skal kjenne innholdet i begrepet «relasjonskompetanse», vite hvorfor relasjonskompetanse er viktig, og forstå hvordan de kan utvikle egen relasjonskompetanse». Komiteen sier ikke at læringsmålene ikke blir oppfylt, men finner ikke noe bevis for med hvilken kvalitet de oppfylles. Eksempel på uttrykk er «Fin start», «Bra oppstart. Fornøyd med å være i sosionomstudiet».

Denne form for evaluering, med fokus på hvordan studiet er strukturert, er også verdifull informasjon om gjennomføring av studiet. Men det gir lite informasjon om hvordan opplæringsmål blir oppfylt og hvilken kvalitet det er på det studentene lærer, samt kvaliteten på selve undervisningen, måten de blir undervist på. Komiteen har derfor valgt å ikke gå nærmere inn på å vurdere studiets kvalitet fra studieplan og dokumenter fra studieutvalget.¹³ Det er likevel mulig når vi triangulerer empiri fra uteksaminerte studenter med fagplan før 2004, praksisveiledere, referansegruppa mellom AHS og praksisfeltet, intervju med lærerne og SKU 2007, å få et svar på hvorvidt studiekvalitet er tilstede i sosionomutdanningen.

Studenter med fagplan 2004-2007: Studiekvalitetsundersøkelsen (SKU 2007

HiL har gjennomført studiekvalitetsundersøkelser som gir tilbakemeldinger til studenter, lærere og administrasjon om hvordan studentene vurderer kvaliteten ved studiene. I perioden 08-29. mars 2007 ble en slik evaluering gjennomført for alle ordinære heltidsstudier, samt masterstudiene og noen deltidsstudier ved HiL. Resultatene fra denne undersøkelsen finnes i interne dokumenter slik som Studiekvalitetsundersøkelsen (SKU), En første analyse av data fra HiLs interne undersøkelse av studiekvalitet 2007 av Jo Kleiven og QuestBack eksport – HiLs studiekvalitetsundersøkelse 2007¹⁴. I denne undersøkelsen er det 2 områder som er aktuelle å trekke fram her.

Hva de synes om:

lærernes forberedelse til undervisningen, tonen mellom lærerne og studentene, faglig samarbeid og trivsel og samhold blant studenter på eget kull, om tilbakemeldinger fra lærerne på skriftlige og muntlige arbeid er relevante og konstruktive, omfang av arbeidsbelastning på studiet, hvorvidt studentenes evaluering av undervisningen blir tatt hensyn til, hvorvidt det har vært dårlig innføring i krav og forventninger til studentene, variasjonen i undervisningsformer, mengden av uforutsatte endringer i undervisningsopplegg, hvorvidt det burde vært mer gruppearbeid på studiet, om studenten har blitt flinkere til å arbeide mer selvstendig med fagstoff i løpet av studieåret, om studenten har blitt mer fortrolig med faglige begreper og teorier i løpet av året, hvorvidt studiet svarer til studentens forventninger ved studiestart, betydningen av faglige diskusjoner med andre studenter, og hvorvidt studenten kan anbefale studiet til andre.

Grad av tilfredshet med:

Mottagelse ved oppstart, gjennomføring av undervisningsopplegget generelt ved studiet, hvordan studiet holder studenten informert om endringer, studentens egen progresjon i studiet, den praktiske gjennomføringen av eksamensavvikling, eget læringsutbytte og studiet generelt.

Komiteen har lest denne undersøkelsen, men valgt å ikke lage en egen analyse av svarene, da vi antar at administrasjonen og lærerne er blitt informert og har gjort seg kjent med den positive respons, spesielt på lærernes engasjement og dyktighet. Det er generelt samsvar mellom svarene fra SKU og empirien fra tidligere studenter, praksisveiledere og referansegruppa.

---

¹³ Hentet 29.1. 2008 fra http://www.hil.no/khb/kvalitetshaandbok/prosedyrer/evalueringer/studieutvalgets_minstekrav_til_emneevaluering_v ed_hil

¹⁴ <http://hil.no/khb/kvalitetshaandbok/studentevalueringer/studiekvalitetsundersokelser>
http://hil.no/khb/kvalitetshaandbok/studentevalueringer/studiekvalitetsundersokelser/studiekvalitetsundersok elsen_2007/sku_2007_resultater

Informasjonshefte om praksis, evalueringsskjema og brev til veiledere

I skjema for evaluering av praksisstudier oppfyller flere av spørsmålene muligheten til å vurdere kvaliteten av innholdet i det studentene har gjort under praksisstudiet. Her er det flere spørsmål om hvordan, og beskrivelser av på hvilke måter studenten gjennomfører oppgaver. Likeledes er det i Grønt hefte for praksis pkt. 2.0 Lærerkontrakt, spesifisert et underpunkt om hvordan læringsmålene skal nås samt i punktene 8.2 Midtveismøte og 8.3 Oppsummerende og avsluttende møte, satt opp krav/mulighet for å måle kvalitet av studentens virksomhet i praksisstudiet.

På grunn av at komiteen ikke har mottatt eller selv ikke har spurt om dokumenter som nevnt her, finner vi det ikke tjenlig for evalueringen å kommentere studiekvaliteten i praksisstudiet

Rapporter om søkning og gjennomstrømning og rapporter om karakternivå/fordeling

Komiteen har mottatt følgende informasjon fra studieadministrasjon om gjennomstrømning av studenter for sosionomutdanningen.

Gjennomstrømning av studenter					
	2003	2004	2005	2006	2007
Søkertall, Ba sosialt arbeid	597	799	843	867	809
Opptakstall, Ba sosialt arbeid	89	101	93	92	84
Ferdige kandidater	71	87	65	80	74
Differanse opptak og ferdige kandidater	18	14	28	12	10

Søkertallet de siste fem år varierer noe, men er relativt stabilt med gjennomsnitt på 783 søkere hvert år. Opptakstallet er i gjennomsnitt 92 og antall ferdige kandidater er 76 . Gjennomsnittet på differansen mellom opptak og ferdige kandidater er 16 med en mindre differanse for 2006 og 2007.

På grunn av at komiteen ikke har hatt noen komparative nasjonale tall fra sosionomutdanningene på opptakstall, ferdige kandidater, strykporsent og karakterfordeling før presentasjon av foreløpig rapport til lærerkollegiet første uke i februar 2006, har vi ikke hatt anledning til å gjennomføre en tilfredsstillende analyse av dette materialet. Vi finner det derfor ikke riktig å komme med noen antydninger om at differanse mellom opptak og ferdige kandidater de to siste årene kan indikere at det stilles mindre krav til studentene ved eksamen.

Lærere ved sosionomutdanningen

Tolv lærere ble intervjuet/samtalt med den 15. og 16. oktober. Intervjuet/Samtalen hadde som mål å høre lærernes erfaringer, opplevelser og meninger om kvaliteten på sosionomutdanningen.

Guiden for intervjuet/samtalen inneholdt først tema om personlige opplysninger om læreren og lærerens kjennskap til og bruk av medarbeidersamtaler og omstillingsavtalen ved HiL. Deretter ble det fokusert på inntakskvalitet, programkvalitet, undervisningskvalitet, forskningskvalitet, rammekvalitet, resultatkvalitet, og styringskvalitet. Spørsmålformulering og temaer var satt sammen etter lesing av SKU og studieplan for Bachelor i sosialt arbeid..

I kun ett intervju ble samtalen tatt opp med rekorder. For de øvrige intervjuer ble svar og

kommentarer notert i stikkordsform og, eller i fullstendige setninger alt etter situasjon og innhold i budskapet fra den intervjuede. Senere ble materialet sammenfattet i en matrise og analysert. Det overordnede og oppsummerende budskap om lærernes bidrag til studiekvalitet kan uttrykkes på følgende måte: «Vi er en engasjert gruppe mennesker som bryr oss om våre fag og den kompetanse vi har. Som kollegium får vi til å samordne oss tilstrekkelig til at vi trives rimelig godt sammen på utdanningen gjennom gjensidig respekt for våre kjeppheter. Vi mener også at vi tilrettelegger en studiesituasjon for studenter som har relativ stor variert bakgrunn og spredning i alder, modenhet, faglige kvalifikasjoner, og intellektuell forståelse for å tilegne seg teoretisk stoff, men med brukbare muligheter for å tilegne seg kunnskap og ferdigheter til å praktisere sosialt arbeid på et begynnende nivå. Likevel er vi litt undrende over hvordan vi er avventende til å prioritere prinsipielle diskusjoner for å se utdanningen i sin helhet, med mulighet for videre utvikling».

Dette utsagn er konstruert og forankret i analysen av lærernes spesifikke utsagn i intervjuene. Her organisert med utgangspunkt i høgskolens aspekter for studiekvalitet.

Inntakskvalitet

Studentene blir tatt godt i mot og integrert i studiet med en hensiktsmessig struktur og innhold i 1. studieår. Smågrupper, mappeevaluering, individuelle samtaler med studentene er hjelpsomme tiltak. Men, det stilles spørsmål om utdanningen justerer seg til de svakeste studentenes inntaks-kompetanse, slik at kravene er lavere enn tidligere.

Programkvalitet

De sterke sidene ved sosionomutdanningens studietilbud er for eksempel at en klarer å integrere, så langt det går, de profesjonsrettede fagene og disiplin-fagene, samt bredden og dyktigheten hos faglig ansatte. Samtidig bør/kan studietilbudet og dets gjennomføring være annerledes. For eksempel, av og til spriker oppleggene for meget og , «vi burde spisse mer» og kanskje fordype oss og være tydeligere på hva vi er gode på.

Undervisningskvalitet

På spørsmålet »Hva er det beste ved din pedagogiske faglige kompetanse og det beste ved sosionomutdanningens samlede pedagogiske og faglige kompetanse?» blir svarene: Forenkle og eksemplifisere, gjøre det teoretiske relevant for yrkespraksis, ta fatt i egen erfaring og referere det til teori, stille høye krav til studentene med ekthet, tydelighet og ikke tilfeldige krav, seriøs faglig profil.

Samtidig trekkes flere ting fram for å utvikle og forbedre den pedagogiske og faglige kompetansen. For eksempel: Ha mer dialog om utdanningen, mer synergi mellom fagfeltene, ha mer fokus på pedagogikken i formidlingen, med jevne mellomrom ta tid til pedagogisk forum.

Forskningskvalitet

Det er mer eller mindre enighet om at FoU-arbeid sikres gjennom tilsettingsbetingelser og utviklingstiltak ved sosionomutdanningen og at ansatte anvender sin FoU-virksomhet i undervisningen. Men det er sprik i hvordan den enkelte får til å anvende friheten til FoU-virksomhet, - på grunn av at det oppleves som krav å være tilstede for studenter, og/eller en finner andre årsaker til å begrense sin FoU-virksomhet.

Rammekvalitet

Det positive er det gode arbeidsmiljøet på utdanningen og at det legges vekt på kompetanseheving og at infrastrukturen er ganske tilfredsstillende. Men et gjennomgående tema er mangel på hensiktsmessige undervisningsrom, spesielt grupperom. Et dilemma som viser seg er risikoen ved at det kan oppleves som pålegg/tvang å fordele eller flytte faglig kompetanse over til mastergradsstudier. Det oppleves som konflikt mellom det å være profesjonshøgskole og presset mot å bli universitet.

Resultatkvalitet

På spørsmål om relevansen av studentenes utbytte av læring og om deres prestasjoner under studiet står i forhold til studieprogresjon og studieplanens målsetting for praktiserende sosionomer, er det mer sprik i oppfatningen blant lærerne. Noen eksempler: De har lært inngangsbilletten til sosialt arbeid. Det mangler en felles oppbygging av studiet som gjør at studentene kan snakke om

profesjonen. Vår oppgave er å forberede, men de er ikke utlærte praktikere. Det trengs et metodekritisk blikk på om de lærer noe her. Utbytte av læringen har ikke så stor relevans, de lærer mer i praksis.

Styringskvalitet

På spørsmål om hvordan lærerne oppfatter og erfarer utdanningens evne til å utvikle prinsipper og formulere mål, og iverksette og gjennomføre tiltak som er nødvendige for å oppnå det en ønsker å oppnå, er det relativt stort samsvar på at det kan gjøres bedre. Noen eksempler: Vi strever hele tiden med hvilke prioriteringer vi skal legge oss på. Vi går på og gjør et stykke planarbeid, men for å ha det som en løpende aktivitet, trengs det å gjøre en jobb. Vi er gode til å lage små mål, men å se utdanningen i sin helhet og se sammenhenger – progresjon, der har vi nok en vei å gå. Veldig mye som tas for gitt – små plukk her og der. Jeg er betenkt på hvor lite jeg har diskutert dette med alle.

Brukere

a. Uteksaminerte studenter med fagplan før 2004.

Komiteen mottok en liste med 18 navn. 16 av disse ble intervjuet. Frafall er grunnet ikke fått tak i /ikke tid til å svare. Informantene representerer følgende typer arbeidsplasser: NAV (atføring og rehabilitering, sosiale tjenester, gjeldsrådgiver). Somatisk sykehus. Rus (miljøpersonale og rådgiver). Psykiatri (habilitering og miljøpersonale). Barnevernet (konsulent). Kreftforeningen (medarbeider). Sykehus (sosionom ved akuttavdeling). Kontoret for friomsorgen. Flyktningetjenesten (sosionom og informasjonskonsulent).

Informantene ble stilt spørsmål relatert til deres erfaring med anvendelse av det de hadde lært på sosionomutdanningen. Tema i intervjuguiden var anseelse og rykter om sosionomutdanningen, oppfatning av yrkesrolle og sosiale prosesser, evnen til kritisk refleksjon over fag, egen yrkesrolle og sosiale prosesser og strukturer som rammer brukers livssituasjon, faglig engasjement og erfaringskunnskap.

Oppsummering av intervjuene med noen konkrete eksempler på svar: Samlet sett er alle fornøyd og vil anbefale studiet til andre. De peker på enkelte ting i studiet som kunne være bedre, slik som praksisoppfølging, utenlandsk litteratur, styrking av faget og mer tydelighet på rollen etter endt utdanning. Mange gir gode karakterer til lærerne ved studiet, «det er mennesker med rik kunnskap som lærer bort sine spesialfelt på en god og levende måte». Noen mener dette er grunnen til at studiet er så bra. Lillehammer som studiested skrytes også opp og det at AHS har et godt utgangspunkt for at studentene skal trives. Tilbakemeldingene er jevnt over godt.

De som har fått mest ut av studiet er de som hadde en del praksis før de startet å studere. En del mener at det er for lite praksis i studiet, og at det burde være flere inne fra feltet for å realitetsorientere dem om rollen de skal fylle og oppgavene de skal mestre. En sier «det var et sjokk og ikke kunne noe om saksbehandling i forhold til vedtak etter lov om sosiale tjenester og lov om barnevern». En sier «det var vanskelig å få tak i rolla spesielt fordi det var et tverrfaglig studium».

Praksis er det av punktene som blir uthevet ved flere anledninger. Mange ønsker bedring, da spesielt med oppfølging under praksistiden, en foreslår at veileder kommer oftere til praksisstedet. Likevel er det flere som mener at de fikk god oppfølging i praksis. Det ble også fremhevet at sykepleiestudentene får mye tettere besøk enn sosionomstudentene.

Mange av de spurte sier det er vanskelig å huske tilbake på pensum og direkte på undervisningsmateriell og fagene, og noen nevner at de «ønsker at studiet skal bli flinkere til å implementere utenlandsk litteratur». En del av studentene sier «det å ha bøkene fra skolen betyr

mye, de slår ofte opp i dem og forstår en del av pensum bedre etter hvert». Flere fremhever Brumoen og det de lærte om mestringstillit. «Det å ha utdanningen gir trygghet på min arbeidsplass» sier en tidligere student. Av de intervjuede er det få som har fått med seg at forskning ga dem noe. De sier at det har de ikke brukt på sin arbeidsplass av ulike grunner. Det er kun en av studentene som mener dette var viktig og at han har fått med seg det siste innen forskning.

En gjenganger er også at flere ønsker et mer personlig inntak til studiet. Flere fortviler over medelever uten evne til samarbeid med andre mennesker, eller at de er der ”fordi de hadde så mange problemer selv”, så lett eller for lett kan gå ut som sosionom etter 3 hanglende år. De etterlyser en mer nøyaktig utvelgelse. En del av studentene mener at enkelte som tar til der burde vært luka ut fra studiet tidlig. Mange ser det økonomiske aspektet av å fylle opp klassene, holde på studentene og få dem gjennom på normert tid for høyskolen, men mener brukerne fortjener bedre.

b. Praksisveiledere og c. Referansegruppe mellom AHS og praksisfeltet

Praksisplassene var representative for utdanningens praksisplasser og for områder hvor sosionomer arbeider etter avsluttet utdanning. De er: Sykehus/habiliteringstjeneste/psykiatri. Barn-/ungdomsinstitusjoner/rus. Krisesenter. Barnevernstjenester. Sosialtjeneste/NAV. Fengsel/friomsorg. Sosionomer i referansegruppa for praksisfeltet representerte fylkesmannen, barnevern, Bufetat fosterhjem, sosialkontor, NAV og Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere (FO).

Av 17 informanter fra praksisplasser ble 7 intervjuet. Det store frafall skyldes svar som «har ikke tid», er sluttet, eller at det etter flere oppringninger ikke var mulig å få kontakt. Intervjuet tok utgangspunkt i studiets målsetninger og spesielt hva som er forventet av studenten i praksisstudiet. Fra referansegruppa for praksisfeltet ble 8 personer kontaktet. 6 ble intervjuet, 1 var sykemeldt og 1 var ikke å få tak i.

Spørsmålene til informantene hadde fokus på resultat kvaliteten til studenter ved sosionomutdanningen og var først og fremst knyttet til oppfatning av studentenes prestasjoner i studiet, læringsutbyttet sett i forhold til studieplanens målsetting, studieprogresjon, samt kandidatens suksess i yrkeslivet etter endt utdanning, - dvs. hvordan de klarer å nyttiggjøre seg utdanningen, samt dens relevans for arbeidslivet. På grunn av at svarene fra de to gruppene stort sett er sammenfallende i tema, sammenfattes svarene.

Sammenfatning av svar:

Når studentene kommer til praksisplassen har de en liten oversikt over hva sosionomers arbeid går ut på og bygger på. De har noen byggeklosser, men ser de ikke i sammenheng. Studenten bruker teori for å koble til virkeligheten «men det er ikke alltid det de lærer på skolen som kommer til nytte». Generelt er studentene teoretisk flinke. Men det blir et sprik mellom praksis og skolen, som gjør det vanskelig for noen studenter å se sammenhengen mellom teori og praksis. Studenter ser ikke, eller tenker ikke på for eksempel at psykologisk kunnskap er knyttet til og anvendes i samtalen/møtet med bruker/klient. Derimot kommer jussen lettere fram som teori og bakgrunnskunnskap i samarbeidet med bruker/klient.

Praksislærerne hører positivt om utdanningen fra studentene. Etter 2. gangs praksis melder noen tilbake at «praksis i 2. klasse er viktig for forståelsen av teorien i 3. studieår. Det studentene lærer i 3. studieår får de til å henge på knagger fra 2. gangs praksisen»

Studentenes evne til refleksjon varierer veldig med alder. Dette utsagn ble gjentatt av majoriteten av de som ble intervjuet. Alder har noe å si for evnen til å reflektere. De eldre studentene gjør dette bedre og lettere enn de yngre studentene. Det var et ideelt ønske om voksne studenter med livserfaring. Noen praksisplasser som representerer «spesialservice» velger selv ut studentene gjennom før-samtale for å sikre seg at studenten er motivert og moden for praksisplassen. Det skjer

at studenter blir avvist på grunn av lav modenhetsgrad i forhold til å kunne bearbeide egne opplevelser og følelser, for eksempel, etter selv å ha vært i, eller er i kritesituasjon. «Studenter som blir på praksisplassen, lærer og er ydmyke når det gjelder å ta til seg læring under praksis.»

Konklusjonen er at det er for få informanter til å kunne gi et representativt bilde av hva studentene anvender fra studiet i praksis og hvordan de anvender sine kunnskaper fra studiet. Fra samtlige svar er det tydelig at studentens grad av modenhet/alder er en avgjørende faktor for refleksjon og læring og integrering av teorier fra studiet i praksissituasjonen.

Vurderinger

- HiLs studiekvalitetsundersøkelse 2007 SKU gir et bilde av studenter som stort sett er fornøyde med utdanningen og gir et godt kvalitetsstempel på både studiet og lærernes engasjement. Det forekommer noen elementer og strukturer i utdanningsforløpet der studenter peker på forbedringer. Da SKU er en intern undersøkelse og tilgjengelig for ansatte ved HiL finner ikke komiteen det nødvendig å komme med utdypende kommentarer og vurderinger av funnene fra undersøkelsen.
- Det er en generell entusiasme blant lærerne for sosionomutdanningen og en fornemmer en form for hegning om utdanningen. Den enkelte lærer er meget engasjert både i sitt fagområde og i hvordan finne de beste pedagogiske metoder for formidling av sitt fag. Flere lærere vektlegger at det i formidling av faget er viktig å forsøke å knytte teorier til praktisk anvendelse.
- Engasjementet er knyttet til det den enkelte lærer erfarer og føler for formidling av sitt fagområde innen utdanningens studieplan og, eller de deler av studiet der faglæreren samarbeider om en avgrenset del av utdanningen, for eksempel introduksjonsbolken (Emne 1: Grunnleggende perspektiver i helse- og sosialarbeid). Det er samsvar mellom studentens udelte positive tilbakemeldinger på innhold og struktur og pedagogisk teft denne bolken hviler på og det engasjement og stolthet fra lærerne som underviser og driver fram denne bolken.
- Det er spørsmål om hvorvidt det er en generell mangel på, og kanskje interesse for fortløpende informasjon og operasjonalisert kjennskap til styrende dokumenter for utdanningen blant lærerne. Et slik eksempel er lærernes forståelse av - og hvordan de anvender - sosionomutdanningens hovedmålsetning slik som den fremstilles i studieplanen.
- Komiteen stiller spørsmål ved hvorvidt lærerkollegiet ved sosionomutdanningen har en helhetlig modell for formidling av sosialt arbeid som fag og utøvende praksisområde, og om den er i samsvar med studieplanens og rammeplanens målsetninger. Studieplanen er det overordnede redskapet for å vise studenter studiets faglige innhold og undervisnings- og læringsmetode. Som nevnt ovenfor har hver lærer sin pedagogiske kompetanse og praksis.
- Kvaliteten i den pedagogiske kompetanse finner sted i møtet med studenter i konteksten mellom fag, praksis, og rommet der møtet finner sted, «the lived educational space, time, relation and content.»¹⁵ Komiteen har ikke benyttet seg av observasjon som metode for innsamling av data, og kan derfor uttale seg svært lite om hvilke kvaliteter som er til stede in «the educational life space». En slik dimensjon kunne gi en kvalitativ bedre innsikt i de fenomener som er tilstede når læring finner sted, og som studenter vektlegger som positiv i sine evalueringer av utdanningen. Lærernes undervisningsplaner, som komiteen ikke har spurt om, kunne kanskje gitt innsikt i dette fenomenet.

15

Fritt fra Max van Manen Researching Lived Experience: Human Science for an Action Sensitive Pedagogy

- Det som er styrken og de positive sidene ved både faglig og pedagogisk innhold i studiet er hver enkelt lærers engasjement og positive holdninger til sitt eget fagområde og omsorg for studentene og for å uteksaminere sosionomer for det Norske velferdssamfunn.
- Komiteen savner en tydeligere formening blant både studenter og lærere om hva de mener er hovedinnholdet i sosialt arbeid og hvordan det praktiseres. Det er tydelig av funnene fra studenter og praksisfelt at temaer og fenomener, slik som det å møte mennesker i en hjelpende funksjon, er tilstede, slik som det å ha et reflektert syn på situasjonen og utføre handling; at tema empati og verdier er tilstede. Men hvordan disse momenter knyttes til og inngår i en overordnet modell for praksis av sosialt arbeid, finner vi ikke. For eksempel i samtlige referater fra studieutvalg, er strukturelle og strategiske temaer mer i fokus enn faglig og profesjonelt innhold for utøvelse og læring i sosialt arbeid. Likeså finner vi en lignende situasjon i uttalelse fra lærerne, - det gis inntrykk av å være en tendens til å unngå de viktige og store dialoger og diskusjoner om faget sosialt arbeid.
- Fornøydhetsstatusen er god, til dels meget god. Tidligere studenter snakker varmt om HiL som studiested, og spesielt lærerne, som gir meget av seg selv og kan være personlige i samhandling med studenter.
- Studenter sier at de har fått med seg det å være kritisk, legge etiske retningslinjer til grunn, og å lytte med empati, og vil anbefale studiet.
- Praksisfeltet, ut fra de få informanter som ble intervjuet, er alminnelig fornøyd med studenters prestasjoner i praksis, men stiller spørsmål ved studenters modenhetsgrad.

Tilrådinge og forslag til forbedringer

- Gjennomgående mener studenter at studiet bør ha styrking av utenlandsk litteratur. Komiteen ble forbauset over studenters forslag spesielt når HiL har ambisjoner om uiversitetsstatus og har internasjonalisering i sin studieplan. Det er behov for å se nærmere på denne situasjonen.
- Forskningsbasert undervisning bør være mer up to date, og av den forskning som finner sted blant de ansatte på utdanningen, er det få studenter som tar del i. Dette er et savn fra flere studenter. Hvorvidt dette er en realitet, har komiteen ikke fullstendig grunnlag for å si, da lærerne ikke ble spurt om de hadde studenter med i sin forskning. Det finnes mange pedagogiske modeller for integrering av forskning sammen med studenter innenfor høyere utdanning som det kan være grunn til å se nærmere på.
- Det er ikke noen tvil om at lærerne har god pedagogisk kompetanse. Men når det i intervjuet ble stilt spørsmål om det særegne og styrken ved den samlede pedagogiske kompetansen ved sosionomutdanningen, viste det seg at flere lærere ønsket seg mer innsikt i hverandres pedagogiske fremgangsmåte. Det anbefales at det for eksempel, under lærermøte avsettes tid der lærerne deler med hverandre pedagogiske «godbiter».
- Oppfølging i praksisstudiet er et tema som går igjen. Det bør vurderes hvordan tettere oppfølging, flere møteplasser mellom kontaktperson fra utdanningen, veileder og student kan konstrueres. Brukerne, studenter og veileder på praksisstedet bør involveres i hvordan en oppfølging kan organiseres, som er hensiktsmessig for utdanningen, studenter og praksisfeltet.
- Hvordan utdanningen håndterer studenter som har problemer både av personlig art og andre årsaker, er et tema som går igjen i funnene fra både studenter, praksisfelt og lærerne. Dette illustreres gjennom følgende eksempel: «skolen tjener penger på å få fyllt sin kvote med studenter og få de gjennom på ordinært løp uten å ta hensyn til studentens mentale helse, noe som får konsekvenser for medstudenter og praksisplasser, dette er et lavmål». Slike utsagn er ikke utdanningen tjent med. Derfor bør det tas noen grep enten overfor opptaksmyndigheten eller radikale grep for å møte disse studentene slik at fenomenet ikke blir en sovepute for å fylle opp klasserommene på bekostning av kvaliteten for alle parter involvert.

- Det kan være hensiktsmessig å se nærmere på hvordan studentene får sin identitet som sosionomer i løpet av utdanningen. Det er gitt uttrykk for at studenter mister litt i den tverrfaglige utdanningen om hva som er sosionomen og hva som er barnevernspedagogen.
- I likhet med de fleste profesjonutdanninger er det nesten alltid kommentarer om spesifikke områder innenfor tjenestene der profesjonen har sitt nedslagsfelt, som savnes i utdanningen. For eksempel, blant funnene er det kommet fram behov for kunnskap og innsikt i NAV, slik at studentene er bedre forberedt på arbeid i denne nye velferdsorganisasjonen. Det er store forventninger til sosionomer som begynner i NAV om grundig kunnskap innen lovene som regulerer tjenesteytelser innen NAV. I tillegg er det flere funn fra praksisfeltet som etterlyser bedre skriveferdigheter, for eksempel i å skrive vedtak og journaler, samt ferdigheter i praktisk regning.

Tilbakemelding om mandat og rammer for ekstern evaluering av studiekvalitet ved HiL

Komiteen er blitt spurt av studieadministrasjonen om å gi tilbakemelding på mandatet og rammer for den eksterne evalueringen av studieprogrammets kvalitet.

Som det spesielt framgår av avsnittet om presentasjonen av funn fra studieplanen har komiteen strevet med begrepet studiekvalitet. Etter det første møte der representanter fra studieadministrasjonen var tilstede, ble komiteen kjent med hovedaspektet ved studiekvalitet i høgskolens kvalitetssystem og delaspektene som studiekvalitet deles inn i. Mandatet ville vært enklere å forholde seg til hvis samtlige delaspekter hadde vært tydeligere poengtert i teksten til mandatet. Erfaringene er, etter at komiteen hadde blitt bedre kjent med operasjonaliseringen av delaspektene, ble rammene og strukturen enklere å gjennomføre. I det nevnte møtet ble spesielt resultat-kvalitet understreket som sentralt.

Etter gjennomlesing av rapporten kan en få inntrykk av at komiteen har siktet seg mer inn på bevis på kvaliteten av hvordan studentene anvender det de har lært ved studieprogrammet BA i sosialt arbeid og hvordan kvaliteten viser seg i samhandlingen mellom lærere og studenter for at læringsmål fra studieplan og rammeplan skal oppfylles, enn det helhetlige fenomenet studiekvalitet.

Komiteen vet ikke hvor sterkt begrepsforståelsen av delaspektene av studiekvalitet er integrert blant ansatte ved HiL. Erfaringene fra intervju med lærerne ved BA i sosialt arbeid var varierte i forholdt til hvor godt kjent de var med begrepene. Så lenge HiL anvender delaspektene for studiekvalitet i kvalitetsevaluering anbefales at disse kjernene for vurdering av studiekvaliteten gjøres bedre kjent blant faglig ansatte, i og med at det er denne personalgruppa som er høgskolens hovedaktører for sikring av studiekvaliteten.

Konklusjon

- Vær mer tydelig på å informere eksterne evaluere om HiLs kvalitetssystem. Spesielt om hovedaspektene som brukes for å skape en felles forståelse av hva studiekvalitet er, og hvilke av hovedaspektene som skal ha oppmerksomhet i kvalitetssikringen ved HiL
- Innhold og struktur for utdanning innen profesjonsfag styres generelt gjennom en overordnet rammeplan bestemt av Universitet og høgskolerådet og en fagplan utarbeidet ved høgskolens utdanningsenhet for profesjonstudiet. Dette er styringsdokumenter som ikke beskriver innhold i det pedagogiske handlingsrommet mellom lærer og student. Ved noen høyere utdanninger benyttes i tillegg undervisningsplaner som operasjonaliserer emnet fra fagplanen gjennom å beskrive innhold, struktur og læringsmål, men også forventninger til

hva studenter og lærerne skal gjøre for å oppnå læringsmålene for det emnet det undervises i. Slike undervisningsplaner kan derfor gi et bedre bilde av hvorvidt studiekvalitet er tilstede i undervisningen. Derfor kan det være hensiktsmessig å inkludere undervisningsplaner til mandatets liste av dokumenter som skal anvendes som kilder for evalueringen.

Referanser

Denzin, N.K. og Lincoln, Y.S. (2000). Introduction. The Discipline and Practice of Qualitative Research. I Denzin, N.K. og Lincoln, Y.S. (red.) *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publication, Inc.

Patton, Michael, Q. (1997). *Utilization-Focused Evaluation: The New Century Text*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.

Parker, J. Palmer. *The Courage to Teach: Exploring the Inner Landscape of a Teacher's Life*.
<http://www.amazon.com/Courage-Teach-Exploring-Landscape-Teachers/dp/0787910589>
<http://www.miracosta.cc.ca.us/home/gflore/palmer.htm#revs>

Tashakkori, A og Teddlie, C. (1998). *Mixed methodology. Combining Qualitative and Quantitative Approaches*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.

Van Manen, Max. (2002) *The tone of teaching*. The Althouse Press.

Van Manen, Max. (1991). *The Tact of teaching* (1991). The Althouse Press.

Van Manen, Max. (1990, 2nd edition 1997). *Researching lived experience*. The Althouse Press.